

Ζητήματα σχετικά με την συναίνεση σε ποινικές υποθέσεις βιασμού*

Γεώργιος Πασιάς, Φοιτητής, Νομική Σχολή,
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Το ποινικό αδίκημα του βιασμού προστίθεται στην κυπριακή έννομη τάξη ως ένα παραδοσιακό όπλο στο οπλοστάσιο των αδικημάτων κατά προσώπου στον Κυπριακό Ποινικό Κώδικα. Ωστόσο ακόμη και σήμερα η ερμηνεία και η πρακτική εφαρμογή του αδικήματος διχάζει τους σχολιαστές. Το παρόν άρθρο πραγματεύεται την προβληματική της απουσίας του συστατικού στοιχείου της συναίνεσης, ενώ προβαίνει στη διαπίστωση ότι ενίοτε το στοιχείο αυτό αξιολογείται λανθασμένα από τα Δικαστήρια. Στην συνέχεια αναλύονται ειδικότερα ζητήματα σχετικά με το εν λόγω αδίκημα.

1. Η παρότρυνση του θύματος για χρήση προφυλακτικού ως υπεράσπιση στο αδίκημα του βιασμού

1.2. Εισαγωγικές σκέψεις

Ωρα 3:00 τα μεσάνυχτα, ο κατηγορούμενος Joel Rene Valdez αποφασίζει να διαρρήξει το διαμέρισμα μίας γυναίκας, παραβιάζοντας το παράθυρο του μπαλκονιού της. Με την είσοδό του στο διαμέρισμα εντόπισε και πήρε ένα μαχαίρι το οποίο βρισκόταν πάνω στον πάγκο της κουζίνας. Ακολούθως, κρατώντας το μαχαίρι οδηγήθηκε προς το υπνοδωμάτιο του θύματος. Υπό την απειλή του μαχαίριού εξανάγκασε την γυναίκα να αποδεχθεί τις σκοπούμενες από αυτόν ασελγείς πράξεις. Το θύμα κέτεψε τον δράστη να χρησιμοποιήσει προφυλακτικό. Ο ίδιος της απάντησε πως δεν είχε κάποια προφύλαξη στην κατοχή του, αλλά να μην φοβάται γιατί δεν έχει AIDS. Η απάντηση της γυναίκας ήταν άμεση και μη αναμενόμενη, δίνοντας η ίδια προφυλακτικό στον δράστη, λέγοντάς του ότι δεν μπορεί να

είναι σίγουρος για την ίδια. Κάποια στιγμή κατάφερε να αποσπάσει το μαχαίρι από τον δράστη και έτρεξε στο διαμέρισμα του γείτονα ζητώντας βοήθεια. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε μετέπειτα στάδιο της ποινικής διαδικασίας, ο κατηγορούμενος επικαλέστηκε ότι πριν το συμβάν είχε καταναλώσει μεγάλη ποσότητα αλκοόλ ισχυριζόμενος ότι βρισκόταν σε κατάσταση μέθης.^[1]

Το ενδιαφέρον στην υπόθεση αυτή είναι ότι Δικαστήριο άλλης χώρας, και συγκεκριμένα των Η.Π.Α. στην πολιτεία του Texas, μαζί με τους ενόρκους θεώρησε ότι η πράξη της γυναίκας, δηλαδή το να εφοδιάσει με προφυλακτικό τον κατηγορούμενο, μπορούσε να επηρεάσει το ζήτημα ύπαρξης ή απουσίας της συναίνεσης του θύματος στην πράξη αυτή. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι: «*the women's act of self-protection might have implied her consent*^{[2], [3]}» Η προσφορά του θύματος για χρήση προφυλακτικού ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο ως *συναίνεση* για την ερωτική πράξη που θα επακολουθούσε. Όσο περριεργη και να φαίνεται η υπόθεση, δεν είναι

« Η προσφορά του θύματος για χρήση προφυλακτικού ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο ως συναίνεση »

* Θέλω να εκφράσω εγκάρδιες ευχαριστίες στην Δρ. Παπαντωνίου Μαργαρίτα για την συνεχή υποστήριξη, ενθάρρυνση και ώθηση στα μονοπάτια του Ποινικού Δικαίου. Τον φίλο και συμφοιτητή Γιαννάκη Παναγιώτη για τις όμορφες συζητήσεις μας καθώς και την αγαπητή Δρ. Μάρκου Χριστιάννα για την ευγενή άμλλα που πρόσφερε η ομάδα της στο ΕΝΘΑ. Τον Δρ. Jouglex Philippe που δίχως την συμβολή του μάλλον δεν θα υπήρχε αυτό το εξαιρετικό βήμα έκφρασης και αντιπαράθεσης νομικών απόψεων και προβληματισμών.

[1] Da Luz C, Weckerly P (1993). The Texas 'Condom-Rape' Case: Caution Construed as Consent.

[2] Πρωτότυπη διατύπωση (Second Jury to Hear Condom Rape Case, St. PETERSBURG TIMES, Oct. 25, 1992, at A10).

[3] Σε ελεύθερη μετάφραση: «Η πράξη αυτοάμυνας της γυναίκας είναι ικανή να υπονοήσει συναίνεση».

Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο

σπάνιο να εμφανιστεί στην πράξη, καθώς δεν είναι η πρώτη φορά^[4] όπου κατηγορούμενος για βιασμό χρησιμοποιεί την χρήση του προφυλακτικού ως σωσίβια λέμβο για να αποσείσει την ποινική του ευθύνη με επιχείρημα την ύπαρξη συναίνεσης του θύματος. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η «συναίνεση» είναι το κλειδί σε αρκετές υποθέσεις βιασμού. Όπως ανέμενε κανείς, ασκήθηκε επιτυχώς έφεση και ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε 40 χρόνια φυλάκιση με δικαίωμα αιτήματος αποφυλάκισης μόλις εκτίσει το 1/4 της ποινής του.

Κατά την πρωτόδικη ακρόαση, η υπεράσπιση επικαλέστηκε ύπαρξη συναίνεσης, με τον δικηγόρο του κατηγορούμενου να αναφέρει ότι η συναίνεση είναι το μείζον ζήτημα σε υποθέσεις βιασμού και πως ο πελάτης του ερμήνευσε την πράξη του θύματος ως συγκατάθεση από μέρους της. Μάλιστα, ο ίδιος ο κατηγορούμενος δήλωσε πως αν όντως η ίδια δεν επιθυμούσε, αντί να του δώσει προφυλακτικό μπορούσε να προβάλει αντίσταση. Το σκεπτικό του Δικαστηρίου προβλημάτισε αρκετά τη νομική κοινότητα, καθώς μία πράξη που θα προστάτευε το θύμα από μεταγενέστερες πιθανές αρνητικές επιπτώσεις βιασμού έδωσε το έναυσμα για την έγερση προβληματισμού ως προς την άρση της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου. Στην κατάθεσή του το θύμα ανέφερε πως είχε συνειδητοποιήσει ότι δεν μπορούσε να ξεφύγει χωρίς το ελάχιστο ρίσκο για την ίδια της την ζωή. Η ενέργειά της να παρέχει στον κατηγορούμενο προφυλακτικό αποσκοπούσε ξειάθαρα στην προστασία της από τυχόν ασθένεια του δράστη, κυρίως από σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα.

Επιστρέφοντας στα περιστατικά, παρατηρούμε ότι στη συνομιλία του θύματος με τον δράστη, τη στιγμή που αυτός είχε εκδηλώσει τις προθέσεις του και αυτή τον ελπίζουσε να χρησιμοποιήσει το προφυλακτικό, εντοπίζεται μία πρακτική την οποία θα ονομάζαμε *αντίστροφη ψυχολογία*^[5], καθώς το θύμα είπε στον δράστη ότι, παρά τις πιθανότητες ο ίδιος να μην

είναι φορέας, δεν θα μπορούσε ποτέ να είναι σύγυρος για την ίδια, προσπαθώντας να τον ωθήσει συνειδητά στην χρήση του προφυλακτικού ή ακόμα και στην εγκατάλειψη των προσχεδιασμένων πράξεων του. Θα μπορούσαμε να σκιαγραφήσουμε αρκετά παραδείγματα τα οποία προσομοιάζουν στην υπόθεση αυτή, όπως π.χ. την περίπτωση που το θύμα κατόπιν απειλών ζητά από τον δράστη να μην το σκοτώσει και θα κάνει ό,τι εκείνος επιθυμεί. Θα μπορούσε ο κατηγορούμενος να αθωωθεί παρουσιάζοντας ως επιχείρημα ότι εφόσον δεν κινδύνεψε η ζωή του θύματος, ενήργησε βάσει της συναίνεσης του ακόμη και για βιασμό;

Η ενέργεια του θύματος φανερώνει την αντίστασή του προς αποτροπή δυσμενών επιπτώσεων στην υγεία και σωματική του ακεραιότητα, ήτοι: α) μίας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, β) μίας μόλυνσης από σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα (π.χ. Aids). Το Δικαστήριο δεν συμμερίστηκε την οπτική αυτή, αλλά αντίθετα έκανε δεκτή μια θέση δυνητικά επικίνδυνη. Ειδικότερα, επί της συγκεκριμένης υπόθεσης το Δικαστήριο διατύπωσε τη θέση ότι σε περιπτώσεις βιασμού, το θύμα *πρέπει* να εξωτερικεύει τη μη συναίνεση του προς την επικείμενη σεξουαλική πράξη. Μάλιστα δίνει την κατευθυντήρια ότι ο τρόπος εναντίωσης του θύματος θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι έντονος. Εντούτοις, θα είχε ενδιαφέρον να εξετασθούν οι θέσεις εμπειρογνομόνων (π.χ. εγκληματολόγων, ψυχολόγων κτλ.) ως προς το ζήτημα αν είναι σε κάθε περίπτωση είναι ορθό το θύμα να αντιμετωπίζει τον δράστη με έντονο, μαχητικό τρόπο, όπως π.χ. συνέβη στην υπόθεση *Lemonas*^[6] όπου η αντίδραση του θύματος είχε ως αποτέλεσμα τη φόνευσή του.

1.2 Εξωτερίκευση της Άρνησης: Ο τρόπος αντίστασης του θύματος στο στόχαστρο της Δικαιοσύνης.

Το στοιχείο της συναίνεσης είναι πράγματι σημείο αναφοράς στις υποθέσεις βιασμού και αποτελεί συστατικό στοιχείο του αδικήματος.

« το Δικαστήριο διατύπωσε τη θέση ότι σε περιπτώσεις βιασμού, το θύμα πρέπει να εξωτερικεύει τη μη συναίνεση του προς την επικείμενη σεξουαλική πράξη»

[4] Παρόμοια υπόθεση πιο πρόσφατη στις ΗΠΑ (Pinellas County, Florida), θύμα βιασμού είχε ζητήσει από τον δράστη να χρησιμοποιήσει προφυλακτικό, πράγμα που εκείνος αρνήθηκε. Στη δίκη ο κατηγορούμενος επικαλέστηκε ότι το αίτημα της γυναίκας για χρήση προφυλακτικού το έλαβε ως συναίνεση της για την ερωτική πράξη. Το Δικαστήριο δεν πείστηκε και

καταδίκασε τον κατηγορούμενο. Laura Griffin, Condom Figures in Rape Verdict, St. PETERSBURG TIMES, Nov. 20, 1992, at 11.

[5] Στα αγγλικά χρησιμοποιείτε ο όρος reverse psychology.

[6] *Lemonas v. The Republic* (1986) 2 C.L.R. 25

Ζητήματα σχετικά με την συναίνεση σε ποινικές υποθέσεις βιασμού

Κύριο μέλημα του Δικαστηρίου είναι να εξακριβώσει εάν υπήρχε ή όχι η απαιτούμενη συγκατάθεση από πλευράς του φερόμενου θύματος ως προς την σεξουαλική πράξη καθώς και αν ο κατηγορούμενος ήταν σε γνώση της απουσίας συναίνεσης. Η αποτυχία ενός θύματος να δείξει την αντίστασή του, με τρόπο που να ικανοποιεί το ελάχιστο Δικαστήριο, δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως άμεση ένδειξη της συναίνεσης του, καθώς υπάρχουν και άλλα στοιχεία που πρέπει να προσμετρηθούν, όπως π.χ. ο εκφοβισμός ή οι απειλές εναντίον του θύματος. Η θεματική αυτή απασχόλησε αρκετά τους νομικούς κύκλους ως προς την διεύρυνση και τη νομοθετική προστασία του συστατικού στοιχείου της «συναίνεσης».

Κάθε θύμα αντιδρά ή πιθανόν να αντιδράσει διαφορετικά, χωρίς αυτό να ακυρώνει την κοινή τους προσπάθεια για αντίσταση και επιβίωση. Ορισμένα από τα θύματα προσπαθούν να συγκινήσουν τον δράστη, ενώ κάποια από το σοκ που υπόκεινται χάνουν τις αισθήσεις τους. Σε άλλα, ο ανείπωτος φόβος που τα διακατέχει προκαλεί σοβαρή ναυτία και σωματική παράλυση καθιστώντας τα ανήμπορα να αντισταθούν, ενώ σε μερικά κυριαρχεί το ένστικτο της επιβίωσης το οποίο τα ωθεί να αμυνθούν μέσω της αντεπίθεσης – χτυπώντας, δηλαδή, το δράστη για να διαφύγουν. Ενδιαφέρον συγκεντρώνει μία αρκετά μεγάλη κατηγορία γυναικών, οι οποίες ανέφεραν ότι κατά την διάρκεια του συμβάντος προσπαθούσαν να συγκεντρώσουν τη σκέψη τους σε κάτι διαφορετικό ενεργώντας με άρνηση της πραγματικότητας που ζούσαν. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα θύματα παραμένουν ήρεμα ή αδυνατούν να δείξουν έντονα σημάδια αντίστασης κυρίως για να μην προκαλέσουν περισσότερη οργή ή θυμό στο δράστη, ο οποίος μετέπειτα μπορεί να ασκήσει περισσότερη βία εναντίον τους^[7].

Η όποια «σιγή» ή αδράνεια των θυμάτων, δεν είναι ηθικά ορθό να ερμηνεύεται ως αυτόματη συναίνεση. Στην υπόθεση *Doyle* το θύμα βίωσε τη σεξουαλική και σωματική κακοποίησή της από τον σύντροφό της. Συγκεκριμένα, αρχικά ενώ την χτύπησε επανειλημμένα, ακολούθως, με βίαιο τρόπο έβαλε το κεφάλι της

κάτω από το νερό, ενώ μετά την έδεσε και της ζήτησε να έρθουν σε επαφή. Όμως, παρόλο που η γυναίκα αρνήθηκε διαμαρτυρούμενη έντονα, ο κατηγορούμενος, παραβλέποντας την θέληση της, προέβη σε διείσδυση. Το νομικό ζήτημα που εγείρεται είναι κατά πόσο στοιχειοθετείται το αδίκημα του βιασμού, εφόσον μετά την αρχική διείσδυση, η ίδια σταμάτησε να διαμαρτύρεται. Αν και απασχόλησε αρκετά τους Δικαστές η σιωπή του θύματος, εν τέλει προσμετρώντας το γεγονός ότι δέχτηκε μεγάλο βαθμό βίας αρχικά, το Δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο. Όπως ορθά κρίθηκε της δημιουργήθηκε εύλογος φόβος για τη ζωή της, κατόπιν των βιαιών πράξεων που υπέστη πριν από τη διείσδυση, με αποτέλεσμα την κάμψη όλων των πιθανοτήτων αντίδρασης.

Η εν λόγω θεματική σχετίζεται άμεσα με την κατάσταση των θυμάτων και τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν τον βιασμό. Η ουσιαστική προστασία των θυμάτων υποβιβάζεται από λανθασμένα πρότυπα που αποτυπώνονται σε δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες αποδέχονται μόνο ορισμένες συμπεριφορές του θύματος ως αντίδραση ή αντίσταση στο βιασμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η υπόθεση *Howard*^[8] στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου κρίθηκε ότι «το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη του για να καταδικάσει κάποιον για βιασμό το κατά πόσο η παραπονούμενη έδειξε με οποιαδήποτε πράξη ή ενέργεια την έλλειψη συναίνεσης και κατά πόσο αυτή επικοινωνήθηκε στον κατηγορούμενο^[9]». Από αυτό προέκυψε ότι το θύμα «υποχρεούται» αν δεν συναινεί, να υποδείξει τη μη συναίνεσή του με έντονο τρόπο στον κατηγορούμενο. Ένα παρόμοιο σκεπτικό γινόταν δεκτό και στις ΗΠΑ την ίδια περίοδο μέχρι και το 1970^[10]. Για να θεωρηθεί μία γυναίκα θύμα βιασμού έπρεπε να φέρει αποδεικτικά στοιχεία, όπως μελανιές, εμφανή σημάδια στην περιοχή των γεννητικών οργάνων ή ακόμη και αυτόπτη μάρτυρα. Διαφορετικά, στις πλείστες των περιπτώσεων η κατηγορούσα αρχή δεν παρουσίαζε την υπόθεση ενώπιον Δικαστηρίου, καθώς συνήθιζαν να αποσύρουν τις κατηγορίες υπό την αιτιολό-

---

« Η ουσιαστική προστασία των θυμάτων υποβιβάζεται από λανθασμένα πρότυπα που αποτυπώνονται σε δικαστικές αποφάσεις »

^[7] Οι Βιαστές & Τα Θύματα Τους, Λάμπρου Δ. Καράμπελα, (1η έκδ, Νομική βιβλιοθήκη 2001), σελ.362

^[8] R v Howard 50 Cr App R 56

^[9] R. v Howard (Robert Lesarian) [1965] 3 All E.R. 684

^[10] Encyclopedia of Rape σελ. 56

Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο

γηση της έλλειψης στοιχείων. Στο συναρπαστικό κόσμο του Κοινοδικαίου αυτό το σκεπτικό δεν θα έμενε για πολύ καιρό αλώβητο.

Λίγα χρόνια αργότερα στο Ηνωμένο Βασίλειο, η υπόθεση *Howard* έτυχε έντονων επικρίσεων και ανατράπηκε με την υπόθεση *Malone*^[11], στην οποία το θύμα, λόγω της κατάστασης μέθης που ευρίσκειτο, δεν είχε όλες του τις αισθήσεις και συνεπώς δεν μπορούσε να υποδείξει με έντονο τρόπο στον κατηγορούμενο την έλλειψη συναίνεσης. Χαρακτηριστικά λέχθηκε ότι «πλέον δεν είναι ανάγκη να επικοινωνήσει η παραπονούμενη την έλλειψη συναίνεσής της, αν είναι σε θέση που δεν έχει την ικανότητα να προβεί σε κάποια ενέργεια». Στα Κυπριακά Δικαστήρια, αν και ακόμα η υπόθεση *Howard* θεωρείται καθοδηγητική σε κάποια σημεία, δεν ακολουθείται πάντοτε το σκεπτικό της, καθώς υιοθετείται το σκεπτικό της υπόθεσης *Malone* ως πιο ανθρωπιστικό και θυματοκεντρικό.

Άξιο αναφοράς είναι το συλλογικό έργο *Archbold*, όπου αναφέρεται ότι «έστω και αν υπήρχε αρχική συγκατάθεση στις ερωτικές περιπτώσεις, το αδίκημα του βιασμού συντελείται μόλις αποσυρθεί η εν λόγω συγκατάθεση ή σε περιπτώσεις όπου για να δοθεί συγκατάθεση χρησιμοποιείται βία, απειλή ή υπάρχουν άλλες παράμετροι που επηρεάζουν ή κάμπτουν την αντίδραση του θύματος». Ενδιαφέρον το ζήτημα ότι εκτός της Νομολογίας, τα Δικαστήρια χρησιμοποιούν ως καθοδηγητικά στοιχεία, για να αξιολογήσουν το κατά πόσο υπήρχε συνειδητή ή γνήσια συναίνεση, τα εξής: *Ελευθερία, ικανότητα και επιλογή*. Τα τρία στοιχεία χρησιμοποιούνται ως ερωτήματα σκιαγραφώντας την πραγματική κατάσταση του θύματος, υπό το φως των γεγονότων της υπόθεσης.

Επιπλέον παράμετρους συνιστούν επιμέρους στοιχεία όπως: Αν χρησιμοποιήθηκε βία, αν υπήρχαν απειλές, αν υπήρχε παράνομη κράτηση του θύματος, αν το θύμα κοιμόταν ή δεν είχε τις αισθήσεις του, αν το θύμα πάσχει από σωματική, νοητική ή ψυχολογική ασθένεια

και λόγω αυτού δεν μπορεί να επικοινωνήσει την επιλογή του, καθώς και αν το θύμα είναι υπό την επήρεια ουσιών όπως αλκοόλ ή άλλων ψυχοτρόπων ουσιών. Όλα τα προαναφερόμενα στοιχεία αναλύονται σε πληθώρα υποθέσεων και λαμβάνονται υπόψη για να καθοριστεί κατά πόσο το θύμα είχε την *ικανότητα, την επιλογή ή την ελευθερία* για να συναινέσει ως προς την πράξη.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα ενότητα, και ειδικά για τα σεξουαλικά αδικήματα, παρατηρείται ότι η ερμηνεία των σχετικών διατάξεων μέχρι και σήμερα γίνεται αριετά στενά, τυφλά καθοδηγούμενα από το εκάστοτε εθνικό Ποινικό Νομοθέτημα. Νομοθετήματα όπως για παράδειγμα ο Κυπριακός Ποινικός Κώδικας χρήζουν τροποποίησης προς όφελος της ορθής απονομής δικαιοσύνης, ώστε να δώσουν πιο σαφείς κατευθυντήριες γραμμές στους δικαστές, οι οποίοι θα έχουν το εύρος της επιλογής ανάλογα με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης ώστε να εφαρμόσουν το Νόμο, ανεξάρτητα από προσωπικές πεποιθήσεις. Το θετικό στοιχείο είναι ότι, μέσω του *Common Law* οι λειτουργοί της δικαιοσύνης έχουν στην διάθεση τους το οπλοστάσιο, το γνωστό Δικαστικό Προηγούμενο, μέσω του οποίου μπορεί να δίνεται νέα πνοή στις σύγχρονες δικαστικές αποφάσεις. Συνέπεια κάποιων λανθασμένων αποφάσεων τηρείται πολλές φορές μια άδικη στάση προς τα θύματα σεξουαλικών αδικημάτων και βιασμού. Δεν θα ήταν υπερβολή να αναφερθεί ότι εν μέρει αυτός είναι και ο λόγος που συχνά το έγκλημα αυτό παραμένει στην αφάνεια^[12] και δεν καταγγέλλεται, διότι η στάση της Πολιτείας αποθαρρύνει τα θύματα. Η θεραπεία που πρέπει να λάβουν τα θύματα συνιστά παράλληλα θεραπεία και για την κάθε κοινωνία η οποία θα προβληματιστεί από την έξαρση των σεξουαλικών αδικημάτων και παράλληλα, μέσω των ποινών, θα παραδειγματίσει εντός ενός περιβάλλοντος αποτροπής. Ένα ορθό σκεπτικό εντοπίζεται στην υπόθεση *Depo Supo Fuwokan v. Δημοκρατίας*^[13], όπου γίνεται δεκτό ότι «αδικήματα σε-

« τα Δικαστήρια χρησιμοποιούν ως καθοδηγητικά στοιχεία, για να αξιολογήσουν το κατά πόσο υπήρχε συνειδητή ή γνήσια συναίνεση, τα εξής: Ελευθερία, ικανότητα και επιλογή»

[11] R v. Malone [1998] EWCA Crim 1462

[12] Βάσει των στατιστικών στοιχείων της Αστυνομίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, στην λίστα «Σοβαρό Έγκλημα για το πρώτο εξάμηνο του 2017», αναφορικά με τα σεξουαλικά αδικήματα καταγράφονται τα εξής: «Βιασμοί: Λευκωσία 0, Λεμεσός 0, Αμμόχωστος 4, Πάφος 1, Λάρνακα 2, σύνολο 7» περιστατικά τα οποία

καταγγέλθηκαν στις Αρχές. Ανησυχητικά τα μηδενικά ποσοστά των μεγαλουπόλεων Λευκωσίας και Λεμεσού. <http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/47E61FA1B8741FFEC22581770031A2AF?OpenDocument>

[13] Ποινική Έφεση Αρ. 246/2012.

Ζητήματα σχετικά με την συναίνεση σε ποινικές υποθέσεις βιασμού

ξουαλικής φύσεως τιμωρούνται από τα Δικαστήρια με αποτρεπτικές ποινές σε μια προσπάθεια καταστολής τους, εφόσον πρόκειται για εγκλήματα ιδιαίτερης σοβαρότητας τα οποία δεν στρέφονται μόνο κατά των ηθών αλλά προσβάλλουν ταυτόχρονα και την προσωπικότητα του θύματος.

1.3 Mens Rea κατηγορουμένου: Η εύλογη λανθασμένη πεποίθηση αίρει την ποινική του ευθύνη;

Στην ανατομία του εγκλήματος του βιασμού, το τί «εύλογα» πίστευε ο δράστης τη δεδομένη στιγμή είναι όντως καθοριστικό και επηρεάζει την νοητική του κατάσταση κατά την διάπραξη του αδικήματος. Η πρόθεση^[14] του δράστη είναι απαραίτητο συστατικό στοιχείο του αδικήματος και χρήζει εξακριβωσης από το Δικαστήριο. Η Δικαιοσύνη οφείλει να καταλήξει σε ασφαλή ευρήματα τα οποία θα οδηγήσουν στην εξακριβωση της αλήθειας αναφορικά με το ποια ήταν η πραγματική πρόθεση του δράστη, η οποία αποτελεί εσωτερικό γεγονός το οποίο εξωτερικεύεται με βάση τα γεγονότα.

Επίσης, δύσκολο σημείο προς εξέταση είναι το κατά πόσον το θύμα κατά τη διάρκεια του συμβάντος προέβαλε οποιαδήποτε φυσική αντίσταση (φώναζε ή κλωτσούσε) ή βρισκόταν σε ευάλωτη θέση και με τη σιγή του εξαγόραζε «πιο ευνοϊκή συμπεριφορά από τον δράστη». Σε ευρήματα αντίστασης του θύματος το Δικαστήριο θα αξιολογήσει πολύ πιο αυστηρά τον ισχυρισμό του κατηγορουμένου, περί απουσίας γνώσης ότι το θύμα δεν συναινούσε και κατά πόσον η πεποίθηση του ήταν λογική βάσει των εν λόγω περιστάσεων. Σχετικώς, το αγγλικό ποινικό νομοθέτημα^[15] προβλέπει τρεις συνιστώσες:

α) η διείσδυση πρέπει να είναι εκ προθέσεως^[16], β) ο βιαστής δεν έχει εύλογο λόγο να πιστεύει στη συναίνεση του θύματος^[17], και γ) η ύπαρξη ή όχι εύλογου λόγου προς την παραπάνω πεποίθηση διαπιστώνεται αφού ληφ-

θούν υπόψη όλες οι περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των ενεργειών του κατηγορούμενου προκειμένου να διαπιστώσει αν το θύμα συναινεί προς την σεξουαλική πράξη^[18]. Το mens rea του κατηγορουμένου μπορεί να είναι τόσο πρόθεση, όσο και απειρισκεψία ή παράλειψη^[19]. Μοναδική εξαίρεση η περίπτωση όπου η εσφαλμένη πεποίθηση του κατηγορουμένου αποδεικνύεται εύλογη.

Για την καλύτερη αντίληψη της εξαίρεσης αυτής, σκόπιμη κρίνεται η αναφορά του νομολογιακού παραδείγματος της υπόθεσης Morgan^[20], όπου ένας σύζυγος μετά από καταναλωση αλκοολούχων ποτών σε κάποια pub με τρεις συναδέλφους, τους προσκαλεί στο σπίτι του ώστε να έχουν ερωτική επαφή με τη σύζυγό του. Μάλιστα τους ενημέρωσε ότι πιθανόν αρχικά να είναι «ανένδοτη», σκόπιμα για να αυξήσει την «ερωτική ένταση». Οι τρεις άντρες καταδικάστηκαν για βιασμό, ενώ ο σύζυγος για συνέργεια, καθώς τον «προστάτευε» το τότε ποινικό νομοθέτημα αναφορικά με το αδικήμα του βιασμού εντός γάμου. Ενδιαφέρον, όμως, εμφανίζει το γεγονός ότι το House of Lords ανέτρεψε την καταδίκη των τριών ανδρών καθώς, ναι μεν η πεποίθησή τους ίσως να μην ήταν εύλογη, αλλά ήταν ειλικρινής. Μάλλον ορθός ήταν ο χαρακτηρισμός της απόφασης αυτής από την ακαδημαϊκό Jennifer Temkin ότι πρόκειται για ένα “rapist's charter”» (σε ελεύθερη μετάφραση «εγχειρίδιο βιαστή»)^[21].

2. Το Φαινόμενο του Stealthing (ανεπιθύμητη επέμβαση σε μέθοδο προφύλαξης): Νομικές προσεγγίσεις σε άλλες χώρες.

2.1 Εισαγωγικές σκέψεις

Δυστυχώς σήμερα, πλεονεκτήματα που εμφανίζει το διαδίκτυο (ανωνυμία, νέες γνωριμίες κτλ.) ενίοτε μετατρέπονται σε βοηθητικά εργαλεία αποτρόπαιων εγκλημάτων, όπως είναι ο βιασμός. Πλέον ο κάθε χρήστης, με την δη-

« Το mens rea του κατηγορουμένου μπορεί να είναι τόσο πρόθεση, όσο και απειρισκεψία ή παράλειψη »

[14] Mens Rea.

[15] Sexual Offence Act 2003.

[16] 1(1)(a).

[17] 1(1)(c).

[18] 1(2).

[19] In R. v. Ewanchuk, [1999] 1 S.C.R. 330, this Court set out the governing framework for analysing whether the elements of sexual assault are met in a

given case. The mens rea for sexual assault requires the accused to have knowledge of, or be wilfully blind to, the complainant's lack of consent.

[20] DPP v. Morgan [1975] 2 All ER 347 HL

[21] Εργασία Ποινικό Δίκαιο II, Γιώργος Πασιάς, Παναγιώτης Γιαννακός, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, (2017) <http://bit.ly/2yt7CRs>

Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο

μιουργία ενός ψηφιακού λογαριασμού, μπορεί να αναρτήσει πάσης φύσεως υλικό. Κάπως έτσι αναπαράγονται και δημιουργούνται πιο γρήγορα από ποτέ λανθασμένα στερεότυπα, τα οποία με τη σειρά τους ευνοούν το σχηματισμό λανθασμένων συμπεριφορών. Στο σημείο αυτό αξίζει να παρατεθεί ένα απόσπασμα από την υπόθεση *A.K. v Δημοκρατίας του 2015* η οποία αφορά την καταγγελία 2 κοριτσιών για βιασμό από τον πατέρα τους. Ο κατηγορούμενος ανέφερε απελπισμένος στην ομολογία του, ότι «ο λόγος που άρκειψεν τούτο το πράγμα μες τον νου μου και πείραξα τα μωρά ήταν που τον καιρό που έβαλα internet έσσο και έπιαν με όπως την αρρώσκια. Εγώ θέλω βοήθεια ψυχολογική και το μόνο που με ενδιαφέρει είναι να μην πάθουν άλλο κακό οι κόρες μου».

Στο «δημόσιο web» υπάρχει ιστότοπος, στον οποίο υπάρχει μια δημοσίευση κάποιου χρήστη με τίτλο «*I Remove The Condom Without Them Knowing During "stealth" Sex*»^[22]. Η συγκεκριμένη δημοσίευση έχει αρκετή επισκεψιμότητα και έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον αρκετών ερευνητών στο εξωτερικό αναμένοντάς μια νέα τάση εκδήλωσης συμπεριφοράς σε σεξουαλικές δραστηριότητες, ενώ εγείρονται και νομικά ζητήματα ως προς το αδίκημα του βιασμού και ειδικότερα το στοιχείο της συναίνεσης. Το θέμα αυτό συνδέεται με τρεις διαφορετικές μεθόδους εξαπάτησης ερωτικού συντρόφου, οι οποίες κατονομάζονται ως εξής: condom removal, condom sabotage^[23] & the late pullout. Το νομικό ζήτημα που αναδύεται σχετίζεται με την συναίνεση σε περιπτώσεις του φαινόμενου «condom removal», γνωστού ως «stealthing», το οποίο αποτελεί μία πρακτική όπου, ενώ το θύμα αρχικά δίνει την συγκατάθεση του για

«ασφαλή σεξουαλική επαφή», μετέπειτα ο ερωτικός σύντροφος αφαιρεί το προφυλακτικό εν αγνοία του θύματος και συνεχίζει την σεξουαλική πράξη. Έχοντας υπόψη μας όσα αναφέρθηκαν σε προηγούμενα μέρη της εργασίας, ο πρώτος και κύριος προβληματισμός αφορά την κάλυψη από την αρχική συναίνεση του θύματος και της μεταγενέστερης σεξουαλικής πρακτικής.

2.2 Τα πρώτα «stress-test» των Δικαστηρίων: Πρώτες νομολογιακές εφαρμογές δείχνουν διστακτικότητα στην αναγνώριση του stealthing ως βιασμού.

Το stealthing απασχόλησε αρχικά τα ποινικά δικαστήρια της Λωζάνης^[24], όπου κατηγορούμενος 47 ετών, γνώρισε μία κοπέλα μέσω μιας εφαρμογής γνωριμιών. Στο δεύτερο ραντεβού προχώρησαν σε σεξουαλική επαφή με προφυλακτικό με τη συναίνεση της κοπέλας. Κατά τη διάρκεια της επαφής, ο κατηγορούμενος αφείρεσε το προφυλακτικό χωρίς να ενημερώσει την ερωτική του σύντροφο, η οποία αντιλήφθηκε την πράξη του μετά την ολοκλήρωση της συνουσίας. Το πρωτόδικο Δικαστήριο έκρινε ότι η γυναίκα θα μπορούσε ενδεχομένως να αρνηθεί την ερωτική συνουσία αν γνώριζε ότι το προφυλακτικό θα αφαιρείτο. Το αξιοσημείωτο σε αυτή την υπόθεση ήταν η απόφαση του Δικαστηρίου ότι η πρακτική του *stealthing* μεταμορφώνει μία συναινετική πράξη σε μη συναινετική^[25]. Μάλιστα, στην υπόθεση ο δικηγόρος του θύματος παρουσίασε ενώπιον του Δικαστηρίου μία έρευνα από το *Columbia Journal of Gender and Law* με τίτλο «*Rape-Adjacent*»: *Imagining legal responses to non-consensual condom removal*^[26]. Η εν λόγω έρευνα αποτυπώνει το σκεπτικό της Dr. Alexandra Brodsky ότι η πρακτική αυτή με-

« Κατά τη διάρκεια της επαφής, ο κατηγορούμενος αφείρεσε το προφυλακτικό χωρίς να ενημερώσει την ερωτική του σύντροφο»

[22]

<http://www.experienceproject.com/stories/Remove-The-Condom-Without-Them-Knowing-During-Stealth-Sex/2441931>

[23] Μία πρακτική η οποία αποσκοπεί στην καταστροφή του προφυλακτικού ως δικαιολογία για να μην χρησιμοποιηθεί μετέπειτα στην πράξη, απόσπασμα από την ιστοσελίδα : «Poking a needle through the wrapper focusing on the tip of the condom is a huge help if you have the opportunity to use your own condom. If she insist on using hers (and some do) simply **** with it for a while, reposition yourself and upon inserting your **** in her, pull the condom very hard over the head of your **** as if your trying to force

it through the condom. It may take a few tries but eventually the condom will give and you'll have an open road to inject your *** deep inside her. Once you've done that dispose of the evidence quickly»

[24] <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/man-remove-condom-sex-stealthing-no-conviction-rape-consent-switzerland-lausanne-a7729656.html>

[25] Πρωτότυπη Διατύπωση: «The practice, known as “stealthing”, can transform a consensual act into a non-consensual one».

[26] https://cjlj.journals.cdrs.columbia.edu/wp-content/uploads/sites/18/2017/04/Brodsky_Final_PRINT.pdf

Ζητήματα σχετικά με την συναίνεση σε ποινικές υποθέσεις βιασμού

τατρέπει την αρχική συναινετική ερωτική επαφή σε επαφή χωρίς συναίνεση. Ο κατηγορούμενος αρχικά καταδικάστηκε σε 12 μήνες φυλάκιση, αλλά κατ' έφεση ανατράπηκε η κατηγορία για βιασμό, λανθασμένα κατά την προσωπική μου κρίση, με αυτή του «defilement» (διαφθορά). Στο εφετείο ο κατηγορούμενος ισχυρίστηκε ότι ουδέποτε αφαιρέσε το προφυλακτικό εσκεμμένα, επιχειρηματολογώντας ότι το προφυλακτικό είτε σίστηκε είτε χάθηκε κατά τη διάρκεια της επαφής. Το Εφετείο δέχθηκε ότι, αν και ποινικά κολάσιμη, η πρακτική του *stealth* δεν συνιστά βιασμό.

Στην υπόθεση *Julian Assange v Swedish Prosecution Authority*^[27] ο κατηγορούμενος, δημοσιογράφος και ιδρυτής του *WikiLeaks*, επισκέφτηκε την Σουηδία για να παρουσιάσει μία διάλεξη. Μεταξύ του διαστήματος 13-18 Αυγούστου του 2010, ο ίδιος είχε ερωτική επαφή με 2 γυναίκες. Αργότερα, υποβλήθηκαν εις βάρος του μηνύσεις για σεξουαλικά αδικήματα και, ειδικότερα, βιασμό και από τα δύο θύματα. Ανάμεσα στις κατηγορίες, ξεχωρίζει αυτή ενός θύματος, σύμφωνα με την οποία ο κατηγορούμενος, ενώ γνώριζε ότι τα θύματα συμφώνησαν για σεξουαλική επαφή εφόσον όμως θα χρησιμοποιείτο προφυλακτικό, ο ίδιος προχώρησε στην αφαίρεση του προφυλακτικού χωρίς να ενημερώσει γι' αυτό^[28]. Πρόσφατα οι κατηγορίες εναντίον του Julian Assange αποσύρθηκαν από την Εισαγγελία της Σουηδίας.^[29]

Μέσω πολυάριθμων συνεντεύξεων από θύματα αυτής της εμπειρίας, είτε επίσημες καταθέσεις τους είτε μία αφήγηση των προσωπικών τους βιωμάτων σε απρόσωπες ιστοσελίδες διαδικτύου, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη πρακτική είναι ευρέως διαδεδομένη σε ενεργά σεξουαλικά άτομα, κυρίως νέων ηλικιών (εφήβων). Διαβάζοντας τις συνεντεύξεις των θυμάτων,^[30] αυτό που επισπράττεται εις πρώτης όψεως είναι συναισθήματα όπως η παραβίαση/κατάχρηση εμπιστοσύνης^[31] και η εκμηδένιση της αυτονομίας^[32] τους, συναισθήματα όχι και τόσο ανόμοια με αυτά του βιασμού.

Η κατηγοριοποίηση των περιπτώσεων *stealth* με βάση το χρόνο γνώσης των θυμάτων αναφορικά με την αφαίρεση του προφυλακτικού είναι:

- α) την ώρα της επανεισδοχής του πέους (repenetration),
- β) αφού ολοκληρώνονταν η πράξη
- γ) έπειτα από την πράξη ή και το πιο ακραίο την επόμενη ημέρα έπειτα από εξομολόγηση του σεξουαλικού συντρόφου^[33].

Για την καλύτερη κατανόηση των ποινικών προεκτάσεων του *stealth* κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση του ονόματος, με το οποίο αποδίδεται η εγκληματική αυτή πράξη: «a *movement that is quiet and careful in order to avoid notice or secretor indirect action*^[34]» Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για μία ύπουλη μορφή «κλοπής» της αρχικής συναίνεσης του θύματος, δίνοντας ψεύτικη εντύπωση στο θύμα ότι

[27] *Julian Assange v Swedish Prosecution Authority* [2011] EWHC 2849 (Admin)

[28] On the specific facts the President said: "It would plainly be open to a jury to hold that if AA had made clear that she would only consent to sexual intercourse if Mr Assange used a condom, then there would be no consent if, without her consent, he did not use a condom, or removed or tore the condom ...His conduct in having sexual intercourse without a condom in circumstances where she had made clear she would only have sexual intercourse if he used a condom would therefore amount to an offence under the Sexual Offences Act 2003..."

[29] <https://www.theguardian.com/media/2017/may/19/swedish-prosecutors-drop-julian-assange-investigation>

[30] Brodsky, Alexandra, 'Rape-Adjacent': Imagining Legal Responses to Non-consensual Condom Removal (2017). *Columbia Journal of Gender and Law*, Vol. 32, No. 2, 2017.

[31] Απόσπασμα που έλαβε η Dr. Alexandra Brodsky από την Irin (φοιτήτρια): «He saw the risk as zero for

himself and took no interest in what it might be for me and from a friend and sexual partner».

[32] Απόσπασμα από τηλεφωνική συνέντευξη μεταξύ της Dr. Alexandra Brodsky και της Rebecca (η οποία διέμενε σε φοιτητικές εστίες κολλεγίου και βίωσε την εμπειρία του *stealth* ως πρωτοετής από κάποιον συμφοιτητή της μεγαλύτερο):

«Rebecca described her experience as a "consent violation." She agreed to have sexual intercourse with him, with a condom, not without it».

[33] Απόσπασμα που έλαβε η Dr. Alexandra Brodsky από την Irin (φοιτήτρια): «The next morning we woke up and we after a couple of awkward moments during which I told him about a weird dream I had, he said, 'Wait, so you know I came inside of you last night, right?' To which I replied, having ensured he was wearing a condom... 'Uh..What? Weren't you wearing a condom?' 'to which he said something like 'I took it off.'»

[34] <http://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/stealth>

« πρόκειται για μία ύπουλη μορφή 'κλοπής' της αρχικής συναίνεσης του θύματος, δίνοντας ψεύτικη εντύπωση στο θύμα ότι υπάρχει μια αμοιβαία συμφωνία με τους όρους της ασφαλούς προφύλαξης κατά τη διάρκεια της ερωτικής επαφής»

Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο

υπάρχει μια αμοιβαία συμφωνία με τους όρους της ασφαλούς προφύλαξης κατά τη διάρκεια της ερωτικής επαφής, ενώ στη συνέχεια οι θύτες αποπειρώνται ή πραγματώνουν τις σεξουαλικές τους επιθυμίες. Προφανώς, η συναίνεση για ασφαλή σεξουαλική δραστηριότητα δεν καλύπτει το αποτέλεσμα της μη-ασφαλούς σεξουαλικής δραστηριότητας, στην οποία περίπτωση πιθανόν το αρχικώς συναινέσαν μέρος να μην έδινε τη συναίνεση του. Επίσης σε περίπτωση που κάποιος προχωρεί με αφαίρεση του προφυλακτικού εν αγνοία του συντρόφου του, ο τελευταίος επωμίζεται επίσης αυτό το ρίσκο^[35].

Μία σκέψη, η οποία θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι το *stealth* παραβιάζει την δοθείσα αρχική συναίνεση του θύματος προς την ερωτική πράξη, βασίζεται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι λαμβάνουμε αποφάσεις βάσει της αυτονομίας μας, ζυγίζοντας τα οφέλη και τα ρίσκα. Σε μία πράξη, όπως την αφαίρεση του προφυλακτικού χωρίς την ενημέρωση του ερωτικού συντρόφου για μια εκ νέου συναίνεση, στην ουσία παραβιάζεται η αυτονομία του προσώπου. Το να συναινεί κάποιος για ερωτική επαφή χωρίς την χρήση του προφυλακτικού σημαίνει ότι επωμίζεται το ρίσκο για ό,τι επακολουθεί^[36], καθώς μια τέτοια επαφή επιφυλάσσει πιθανότητες:

- a) για μια *ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη*
- β) για μετάδοση σεξουαλικώς μεταδιδόμενου νοσήματος.

Ειδικότερα για την τελευταία κατηγορία, εύλογος είναι ο φόβος των θυμάτων σχετικά με την έκθεση σε κάποιο σεξουαλικώς μεταδιδόμενο νόσημα^[37] (STD), όπως είναι ο ιός HIV.

Σύμφωνα με πολλές διασταυρωμένες πηγές, ο βιασμός^[38] είναι μία από τις οδούς μετάδοσης του ιού αυτού.

Η μετάδοση του HIV είναι πιθανότερη σε μη συναινετική σεξουαλική πράξη^[39] η οποία ενέχει στοιχεία βιαιότητας και δεν συνοδεύεται από ασφαλή χρήση προφυλακτικού. Επί της ουσίας και με ποιο ρεαλιστική προσέγγιση, το θύμα συναινέσει για μία ερωτική επαφή ασφαλή, νιώθοντας την αίσθηση του προφυλακτικού και όχι την δερματική επαφή, η οποία ελλοχεύει κινδύνους. Με το παρόν νομοθετικό πλαίσιο, τα θύματα μπορούν να επικαλεστούν μόνο πρόκληση σωματικής βλάβης, κάτι το οποίο θα πρέπει φυσικά να αποδειχθούν, ιδιαίτερα αν ο θύτης γνώριζε ότι ήταν φορέας συγκεκριμένου ιού. Όμως, το ερώτημα παραμένει κατά πόσο θα μπορούσε σε τέτοιες περιπτώσεις κάποιος να κατηγορηθεί και για βιασμό, άσχετα αν ο ίδιος γνώριζε ή όχι ότι ήταν φορέας συγκεκριμένου ιού. Αποφή μας είναι ότι η επιθυμία των εμπλεκόμενων για χρήση ή όχι του προφυλακτικού είναι θεμελιώδες ζήτημα της συναίνεσης.

Το φαινόμενο του *stealth* αποτελείται από δύο ξεχωριστές πράξεις, λόγω του γεγονότος ότι ο θύτης α) είναι αναγκασμένος να σταματήσει την εισχώρηση για να αφαιρέσει το προφυλακτικό (1^η πράξη) και β) έπειτα επαναισθύνει στο θύμα (2^η πράξη).

Κατά τη δεύτερη πράξη δεν υπάρχει συναίνεση από την πλευρά του θύματος. Είναι μία *αυθαίρετη* ερωτική πράξη και μια μορφή εξαπάτησης του θύματος, με στόχο τη λήψη της αρχικής συγκατάθεσης και έπειτα της πραγμάτωσης του σκοπού του δράστη. Ο γενικός

« τα θύματα μπορούν να επικαλεστούν μόνο πρόκληση σωματικής βλάβης»

[35] Rapist discovers he may have contracted HIV from victim. <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/10281643/Rapist-discovers-he-may-have-contracted-HIV-from-victim.html>

[36] R. v. Ewanchuk, [1999] 1 S.C.R. 330

[37] «A sexually transmitted disease (STD) is an illness cause by an infectious pathogen that has a significant probability of transmission between humans by means of sexual contact, including vaginal intercourse, oral sex, and anal sex». LECTURE NOTES OF FORENSIC MEDICINE Péter Sótónyi and Eva Keller p.118

[38] «Violent or forced sex can increase the risk of transmitting HIV. In forced vaginal penetration, abrasions and cuts commonly occur, thus facilitating the entry of the virus - when it is present- through

the vaginal mucosa». WORLD REPORT ON VIOLENCE AND HEALTH, CHAPTER 6 SEXUAL VIOLENCE, p.164 http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf

[39] It is possible that the threat of HIV transmission is greater in nonconsensual intercourse, or sexual assault, due to potential injuries sustained by the victim. Sexual Violence and HIV

A Technical Assistance Guide for Victim Service Providers, p.8

http://www.nsvrc.org/sites/default/files/Publications_NSVRC_Guides_Sexual-Violence-and-HIV_A-Technical-Assistance-Guide-for-Victim-Service-Providers.pdf

Ζητήματα σχετικά με την συναίνεση σε ποινικές υποθέσεις βιασμού

κανόνας που απορρέει από τον Κυπριακό Ποινικό Κώδικα είναι ότι, σεξουαλική πράξη χωρίς την πραγματική/γνήσια συναίνεση είναι βιασμός. Συγκεκριμένα το άρθρο 144^[40] του Κεφαλαίου 154 της Δημοκρατίας ορίζει ότι στοιχεία του βιασμού είναι : α) συνουσία^[41], β) έλλειψη συναίνεσης του θύματος και γ) πρόθεση του δράστη, τα οποία εν προκειμένω πληρούνται.

Όπως προαναφέρθηκε (υπό 1.1), έχουν τεθεί νομολογιακά κάποια κριτήρια βάσει των οποίων κρίνεται αν υπήρξε ή όχι συναίνεση και ειδικότερα : α) ελευθερία συναίνεσης^[42], β) ικανότητα συναίνεσης^[43] (ζήτημα που ανακύπτει π.χ. σε περιπτώσεις ανηλικών, προσώπων με νοητική ή σωματική αναπηρία, ή υπό την επήρεια ουσιών όπως αλκοόλ και ναρκωτικά), γ) επιλογή συναίνεσης. Εν προκειμένω, το θύμα δεν είχε ποτέ την επιλογή για να συναινέσει στην σεξουαλική επαφή υπό τους νέους όρους. Δεν έγινε ποτέ γνωστοποίηση της αφαίρεσης του προφυλακτικού και η πράξη συνεχιζόταν εν αγνοία του θύματος.

2.3 Condom Sabotage

Περαιτέρω, άξια μιας σύντομης αναφοράς είναι μια υπόθεση που απασχόλησε τα Δικαστήρια του Καναδά, η οποία αφορά περιστατικά όμοια με την πρακτική του *stealthing*.

Στην υπόθεση *Queen v. Hutchinson*^[44], ο κατηγορούμενος είχε κοινοποιήσει στην κοπέλα του την επιθυμία του να αποκτήσουν ένα παιδί, κάτι για το οποίο η τελευταία ήταν αντίθετη. Ο κατηγορούμενος, εν αγνοία της συντρόφου του, τρύπησε το προφυλακτικό προτού προβούν σε ερωτική πράξη. Αφού ολοκληρώθηκε η πράξη, της εκμυστηρεύτηκε το μυστικό του, το οποίο την οδήγησε σε ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και εν τέλει στην επιλογή μίας επίπονης έκτρωσης. Το γεγονός ότι η ίδια δεν γνώριζε την αυθαίρετη και ποινικά κολάσιμη τακτική του αγοριού της, εκμηδένισε την σεξουαλική αυτονομία^[45] της.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση προφυλακτικού ήταν απαραίτητη προϋπόθεση της ερωτικής πράξης εκ πλευράς του θύματος και, ειδικότερα, ορθά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συναίνεση ενός προσώπου για ασφαλή ερωτική επαφή είναι εντελώς διαφορετική από συναίνεση για μη ασφαλή ερωτική επαφή. Η

^[40] Άρθρο 144: Όποιος έρχεται σε παράνομη συνουσία με γυναίκα, χωρίς τη συναίνεση της παθούσας ή με τη συναίνεση της εφόσον η συναίνεση για αυτό δόθηκε υπό το κράτος βίας ή φόβου σωματικής βλάβης ή προκειμένου για παντρεμένη γυναίκα, με την πλαστοπροσωπία του συζύγου της, είναι ένοχος κακούργηματος το οποίο καλείται βιασμός.

^[41] *In Reg v. Stanton* 1 Car. & Kir. 415 «...και η ελάχιστη είσοδος στον κόλπο της παραπονούμενης είναι αρκετή για να στοιχειωθεθεί η συνουσία.»

^[42] *Commonwealth of Massachusetts v. Cordeira*, Το Θύμα πήγε σε ένα τοπικό μπαρ της περιοχής για να αγοράσει τσιγάρα. Εκεί συνάντησε κατά τύχη μία φίλη της οποίας και έκανε παρέα για λίγο. Τη στιγμή που αποχώρησε η φίλη της την πλησίασαν δύο άντρες και τις ζήτησαν να φύγει μαζί τους. Όταν η ίδια αρνήθηκε ένας τρίτος άντρας την έπιασε και την πέταξε πάνω στο τραπέζι του μπιλιάρδου. Ενώ η ίδια φώναζε και παρακαλούσε να σταματήσουν οι θαμώνες του μπαρ πρόετρεπαν τους κατηγορούμενους μέσω επιφωνημάτων να προβούν στην αποτρόπαια πράξη και να βιάσουν την γυναίκα. Στο περιστατικό αυτό που διήρκεσε δύο ώρες, υπήρχαν μαρτυρίες ότι το θύμα το κρατούσαν ακινητοποιημένο οι θαμώνες του μπαρ μέχρι οι τέσσερις κατηγορούμενοι να ολοκληρώσουν την αποτρόπαια πράξη τους.

^[43] *People of the State of California v. Brock Allen Turner* (2015). Το θύμα είχε παρευρεθεί σε ένα φοιτητικό πάρτυ. Λόγω μέθης της κατέληξε να βρισκείται αναίσθητη πίσω από κάτι κάδους σκουπιδιών, σε ένα στενό δρομάκι κοντά στο σπίτι που διεξαγόταν το πάρτυ. Περαιτέρω είδαν μία φιγούρα ζευγαριού να ερωτοτροπεί στο σκοτάδι πίσω από τον κάδο σκουπιδιών ενισχύοντας την μαρτυρία τους ανέφεραν ότι η κοπέλα φαινόταν να μην έχει καθόλου τις αισθήσεις της. Το θύμα βρέθηκε αναίσθητο σε άσχημη κατάσταση, με το φόρεμα της ανεβασμένο και το εσώρουχο της εκτός. Το θύμα όντας αναίσθητο ασφαλώς και δεν είχε την ικανότητα να συναινέσει στην πράξη. Ακόμη και να μην ήταν λιπόθυμη σε αρχικό στάδιο από την στιγμή που γνωστοποιείται ότι είναι αναίσθητη και ο άντρας συνεχίζει την ερωτική πράξη και τότε αντιμετωπίζει την κατηγορία του βιασμού. Η υπόθεση αυτή έφερε πολλές αντιδράσεις καθώς η ποινή που επιβλήθηκε ήταν χάδι λόγω κοινωνικής θέσης του κατηγορούμενου.

^[44] *Queen v. Hutchinson*, 2010 NSCA 3 (Nova Scotia Ct. App.2010)

^[45] *R. v. Ewanchuk*, [1999] 1 S.C.R. 330, Society's commitment to protecting a person's autonomy and dignity requires that individuals have the right to determine who touches their body, and how the touching will occur.

« Ο κατηγορούμενος, εν αγνοία της συντρόφου του, τρύπησε το προφυλακτικό προτού προβούν σε ερωτική πράξη »

Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο

κατηγορία που απαγγέλθηκε σε βάρος του ήταν «*aggravated sexual assault*»^{[46],[47]}. Η ενοχή του κατηγορούμενου βασίστηκε σε δύο σκέψεις. Πρώτον, ότι η συναίνεση του θύματος παραβιάστηκε μέσω εξαπάτησης («*initiated through fraud*») και δεύτερον ότι το θύμα όχι μόνο δεν έδωσε την συγκατάθεση του ως προς την συγκεκριμένη φύση της πράξεως αυτής, αλλά δεν του δόθηκε και η επιλογή/ γνωστοποίηση για την γνήσια συναίνεση του.

Στην απαραίτητη εγκληματολογική σκιαγράφηση του προφίλ των δράστων, αναφέρεται ότι τα πρόσωπα αυτά αρέσκονται αφενός στο αίσθημα της παραπλάνησης του θύματός τους και αφετέρου στο αίσθημα ελέγχου και καθοδήγησης της πράξης βάσει σχεδίου. Το αίσθημα που απολαμβάνουν είναι να έχουν τον απόλυτο έλεγχο επί του θύματος τους. Δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα τολμηρό το συμπέρασμα ότι πρόκειται για άνδρες με προβληματικώς αναπτυγμένα τα σεξουαλικά τους «συναίσθηματα», αφού εν ολίγοις «αψηφούν» την αυτοδιάθεση της ερωτικής συντρόφου τους, και κατ' επέκταση την ελευθερία να συναινεί και να παίρνει αποφάσεις. Σχετικώς, ο εγκληματολόγος A.Nicholas Groth σχολίασε: «*every rape encounter contains at least one of these three elements: anger, power, and sadism*»^[48].

Τα θύματα του φαινομένου αυτού που στατιστικώς αυξάνονται λόγω της ραγδαίας μετάδοσης του, τις πλείστες των περιπτώσεων δεν μπορούν να αναγνωρίσουν ότι όντως έχουν υποστεί θύματα βιασμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποσιωπώνται τέτοιου είδους περιστατικά, γεγονός που οδηγεί στην έλλειψη

« τα πρόσωπα αυτά αρέσκονται αφενός στο αίσθημα της παραπλάνησης του θύματός τους και αφετέρου στο αίσθημα ελέγχου και καθοδήγησης της πράξης βάσει σχεδίου»

[46] Defined in the Canadian Criminal Code in s. 273 as: Every one commits an aggravated sexual assault who, in committing a sexual assault, wounds, maims, disfigures or endangers the life of the complainant. http://www.justice.gc.ca/eng/tp-pr/cj-jp/victim/rr14_01/p10.html

[47] Ο Καναδικός Ποινικός Κώδικας δεν περιέχει καμία διάταξη που να αναφέρει το αδίκημα του βιασμού ως *rape*, τουναντίον περιέχει μία λίστα με τρία επίπεδα κατηγοριών *sexual assault* (Level 1,2 &3) και ορισμένα *sexual offences*. Η κατηγορία που έλαβε ο κατηγορούμενος είναι η πιο βαριά για σεξουαλικής φύσης αδίκημα στον Καναδά (Level 3). <https://www.sexassault.ca/criminalprocess.htm>

[48] Siegel, Larry J. 2010. *Criminology: theories, patterns, and typologies*. Belmont, CA: Wadsworth/Cengage Learning

αρκιτών καταγεγραμμένων επίσημων στοιχείων για το εν λόγω ζήτημα.

Ορισμένες χώρες ήδη ευαισθητοποιήθηκαν, αφού όπως αναφέρει το Δίκτυο Αντιμετώπισης της Κρίσης των Βιασμών στην Ιρλανδία (RCNI), το σύστημα δικαιοσύνης εξισώνει την εν λόγω πράξη με σεξουαλικό αδίκημα και συγκεκριμένα με βιασμό. Επίσης, στην Καλιφόρνια η λέξη «*stealthing*» προστέθηκε στον ευρύτερο ορισμό της έννοιας βιασμός. Εξετάζοντας το νομικό πλαίσιο του φαινομένου αυτού στην Πενσυλβανία, τα Δικαστήρια φαίνεται να συμφωνούν με το ότι πρόσωπο μπορεί να δώσει την συναίνεση του σε μία μορφή σεξουαλικής επαφής, χωρίς να σημαίνει αυτόματα ότι παρέχει πλήρη συναίνεση και για οτιδήποτε επακολουθεί εντός της ερωτικής συνεύρεσης^[49].

Έναντι επίλογου: Το *stealthing*, κοινωνική πληγή και νομική πρόκληση

Σκοπός αυτής της ενότητας είναι να εξετάσουμε πώς το νομικό σύστημα της Κυπριακής Δημοκρατίας θα μπορούσε να ρυθμίσει το φαινόμενο του *stealthing*. Παρότι το ζήτημα δεν έχει ακόμη αντιμετωπιστεί νομολογιακά στην κυπριακή έννομη τάξη, κατά την κρίση μας οι Δικαστές είναι αρκίετα ευαισθητοποιημένοι *αναφορικά* με το ζήτημα της χρήσης προφυλακτικού ή όχι. Πράγματι, σε δύο πρόσφατες υποθέσεις, στην *Δημοκρατία v. Ciubotariou*^[50] και στην *Δημοκρατία v. Παναγιώτου*^[51] η μη χρήση προφύλαξης ειληφθήκε ως *επιβαρυντικός παράγοντας*^[52] για το αδίκημα του βιασμού. Η στάση αυτή θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως σεβασμός του Δικαστηρίου προς

[49] *Commonwealth v. Fischer* (721 A.2d 1111, 1998 Pa. Super. 3812)

[50] *Δημοκρατία v. Mircea Florin Ciubotariou*, Αρ. Υπόθεσης: 3021/15, 17/11/2015.

[51] *Δημοκρατία v. Χρήστου Παναγιώτου*, Αρ. Υπ.: 2913/13, 8/10/2013.

[52] Παράγοντες οι οποίοι μεγιστοποιούν την ευθύνη του κατηγορούμενου. Στην προσμέτρηση των παραγόντων από το Δικαστήριο λαμβάνονται υπόψιν στοιχεία όπως π.χ. επαναλαμβανόμενος βιασμός, ο σεξουαλικώς εξευτελισμός του θύματος, διείσδυση αντρικού μορίου χωρίς προφύλαξη κλπ. βλ. Στέλιος Στυλιανού *v. Δημοκρατία*, Ποινική Έφεση αρ.73/2012,13/10/15

Ζητήματα σχετικά με την συναίνεση σε ποινικές υποθέσεις βιασμού

την ανθρώπινη ζωή, την αυτονομία και την αυτοδιάθεση εκάστοτε προσώπου.

Καθώς το αδίκημα του βιασμού βρίσκεται σε έξαρση^[53], το ηχηρό μήνυμα που πρέπει να σταλεί στους αδικοπράγουντες είναι ότι η σεξουαλική πράξη χωρίς την συναίνεση άλλου προσώπου αποτελεί βίαιη και καταχρηστική πράξη, η οποία καταλήγει πολλές φορές να *στιγματίζει* ή να *απειλεί την υγεία* του θύματος λόγω της έκθεσης του σε παράνομη σεξουαλική επαφή χωρίς οποιαδήποτε προφύλαξη. Η αναγνώριση της χωρίς προφύλαξη επαφής ως επιβαρυντικού παράγοντα στο αδίκημα του βιασμού συνιστά σαφή ένδειξη περί της σοβαρότητας της πράξης και της ζημίας του θύματος, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει «καλό» προηγούμενο για την ποινική αντιμετώπιση του φαινομένου του Stealthing στην Κύπρο.

Επίσης, οι μέθοδοι condom removal (stealthing) & condom sabotage θα ήταν δυνατό να ερμηνευθούν από τα Κυπριακά Δικαστήρια ως προσχεδιασμένο έγκλημα, το οποίο αποτελεί ένδειξη ψυχρότητας και κοβουλίας και μοχθηρίας. Όπως, σημειώθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση *Michaelides* (1965) «όσο μεγαλύτερος είναι ο προσχεδιασμός τόσο σοβαρότερο καθίσταται το αδίκημα και συνεπακόλουθα επιβάλλεται αυστηρότερη ποινή». Σε κάθε περίπτωση, *αναμένεται να εξαχθεί από τα περιστατικά της κάθε υπόθεσης κατά πόσο η αφαίρεση του προφυλακτικού ήταν αυθόρμητη ή προσχεδιασμένη*.

Είναι σημαντικό να καταστεί σαφές ότι το δικαίωμα της ζωής και αυτοδιάθεσης^[54] είναι υπέρτατο ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο χρήζει απολύτου σεβασμού. Τα Δικαστήρια αναφέρουν ότι «Ο Βιασμός αποτελεί τη χειρότερη μορφή εξευτελισμού και κακοποίησης που μπορεί να υποστεί ένας άνθρωπος^[55]». Και εδώ προκύπτει ευρύτερα το ερώτημα γιατί στις μέρες μας έχει

τόσο μεγάλη απήχηση η υιοθέτηση λανθασμένων συμπεριφορών από ασυνείδητους οι οποίοι προβάλλουν υποκουλτούρες^[56] που θίγουν βάνουσα και κατάφωρα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα; Μήπως η ανεπαρκής παιδεία και λανθασμένα πρότυπα σχετικά με την σεξουαλική αγωγή που αναπαράγονται μέσα από κλασικούς και σύγχρονους δαύλους επικοινωνίας συμβάλλουν στη μεγέθυνση του προβλήματος;

Η κοινωνία αποτελεί καθρέφτη της Πολιτείας. Τα κοινωνικά σύνολα που καλούνται να συμβιώσουν στο νομικά πλαίσιο ενός κράτους *οφείλουν* να ακολουθούν ορισμένους κανόνες για την ομαλή και δίκαιη συμβίωση μεταξύ τους, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να έχουν θεσπιστεί ως κανόνες του θετού δικαίου για να τυγχάνουν αναγνώρισης, αλλά είναι άγραφοι και ενεργοποιούνται στην βάση της «συνείδησης» και της ηθικής.

Συχνά οι διαπράξαντες το έγκλημα του βιασμού προσπαθούν να δικαιολογήσουν την αποτρόπαια αυτή πράξη τους με το σκεπτικό ότι το θύμα έδωσε αρχικά την συναίνεση του για σεξουαλική επαφή. Άλλες παρόμοιες υπερασπίσεις που ακούστηκαν μέχρι σήμερα και πιθανό να χρησιμοποιηθούν μελλοντικά από τους δράστες είναι η ευαισθησία του υλικού φορέα των προφυλακτικών. Ανά περιπτώσεις ισχυρίζονται ότι ίσως έπεσε ή χάθηκε το προφυλακτικό ή ότι αυτό καταστράφηκε. Άλλες φορές λανθασμένα επικαλούνται την μέθη ως ελαφρυντικό παράγοντα για τη διαμόρφωση της επιβληθείσας ποινής. Το προφυλακτικό όντως μπορεί να υποστεί ζημία, για παράδειγμα να σπάσει, σε μία ερωτική συνένωση. Άλλωστε και οι κατασκευάστριες εταιρείες σημειώνουν ότι αυτό δεν είναι 100% ασφαλές. Βεβαίως, το κομβικό ζήτημα είναι να μην αποτελεί αυτό μία εύκολη επιχειρηματολογία για τους δράστες στο πλαίσιο της υπεράσπισης τους.

« Αν το stealthing ρυθμιστεί ως ποινικά κολάσιμη πράξη, αυτό θα αποτελέσει έναν σημαντικό παράγοντα αποτροπής τυχόν μελλοντικών δραστηριών »

[53] «το ύψος της ποινής αντανάκλα την σοβαρότητα των αδικημάτων για τα οποία βρέθηκε ένοχος ο κατηγορούμενος. Αυτά τα αδικήματα βρίσκονται σε έξαρση και οι ποινές που επιβάλλονται πρέπει να είναι αυστηρές και αποτρεπτικές» βλέπε Σοφρώνης Μ. Κλείτου ν. Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση Αρ. 173/2009, 17/07/2014

[54] Άρθρο 7 του Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

[55] Patrik Ivar Ivansson ν. Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση Αρ. 159/2015, 29/11/2016.

[56] Παράδειγμα ακραίας υποκουλτούρας στα πλαίσια τις έρευνας μας άμεσα συνδεδεμένο με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το αδίκημα του βιασμού είναι η μέθοδος του «corrective rape» το οποίο πλέον έχει λάβει την μορφή κινήματος με αρκετούς υποστηρικτές. Η αποτρόπαια αυτή πρακτική εφαρμόζεται στη Νότια Αφρική όπου ομοφυλόφιλες γυναίκες καθίστανται θύματα βιασμού με την αιτιολόγηση ότι είναι για το καλό τους για να τους αφυπνίσουν τη «θηλυκότητα».

Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο

Αν το *stealth* ρυθμιστεί ως ποινικά κολάσιμη πράξη, αυτό θα αποτελέσει έναν σημαντικό παράγοντα αποτροπής τυχόν μελλοντικών δραστών. Η αποτροπή μέσω της πληροφόρησης – σχετικά με την ποινικοποίηση της εν λόγω πρακτικής υπό κανονικές συνθήκες δύναται να ενεργήσει ως αφύπνιση στο μυαλό του κάθε προσώπου βοηθώντας το να αντιληφθεί την επιγενόμενη πράξη, καθώς και τις συνέπειες της ή ακόμη να λειτουργήσει αποτρεπτικά μόνο στη βάση εκφοβισμού όταν οι κυρώσεις είναι ιδιαίτερα αυστηρές, όταν το άτομο δεν έχει το ηθικό υπόβαθρο ώστε να κατανόησει το αποτρόπαιο της πράξης αυτής.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί μία ενδιαφέρουσα έρευνα^[57] η οποία διεξήχθη από το *Sentencing Council* της Μεγάλης Βρετανίας και η οποία καταλήγει ότι κατά τη γνώμη των ερωτηθέντων (γενικά το κοινό και θύματα βιασμού) ότι οι ποινές αναφορικά με σεξουαλικά αδικήματα είναι αρκετά επεικειές. Έναυσμα για την διεξαγωγή αυτής της έρευνας αποτέλεσε ο γενικός προβληματισμός σχετικά με

το κατά πόσο η ποινή ενεργεί αποτρεπτικά ή όχι. Μεταξύ άλλων, υποστηρίχθηκε η θέση ότι τα θύματα σεξουαλικών αδικημάτων θα πρέπει να λαμβάνονται περισσότερο υπόψη κατά τη διαδικασία επιβολής της ποινής. Η πλειοψηφία επέδειξε την αποστέρωση του δικαιώματος της ελευθερίας ως την *καταλληλότερη κώρωση* επιδιώκοντας μέσω της γενικής αποτροπής να διασφαλιστεί, η αποτελεσματικότερη προστασία της κοινωνίας και να σταλεί ένα ηχηρό μήνυμα προς το κοινωνικό σύνολο για το αποτρόπαιο της πράξης, καθώς και να ικανοποιηθούν ηθικά τα θύματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι για τα θύματα σεξουαλικών αδικημάτων το αποτρόπαιο της πράξης δικαιολογεί ισόβια κάθειρξη^[58], ενώ προτεινόμενη ποινή για το αδίκημα του βιασμού κατά τη γνώμη του κοινού είναι φυλάκιση από 10 έως 20 έτη.

••••

« οι ποινές αναφορικά με σεξουαλικά αδικήματα είναι αρκετά επεικειές »

[57] Sentencing Council. Attitudes to Sentencing Sexual Offences. (March 2012) <http://natcen.ac.uk/media/24273/attitudes-sentencing-sexual-offences.pdf>.

[58] Βλέπε υποσημείωση 55 σελ.34.